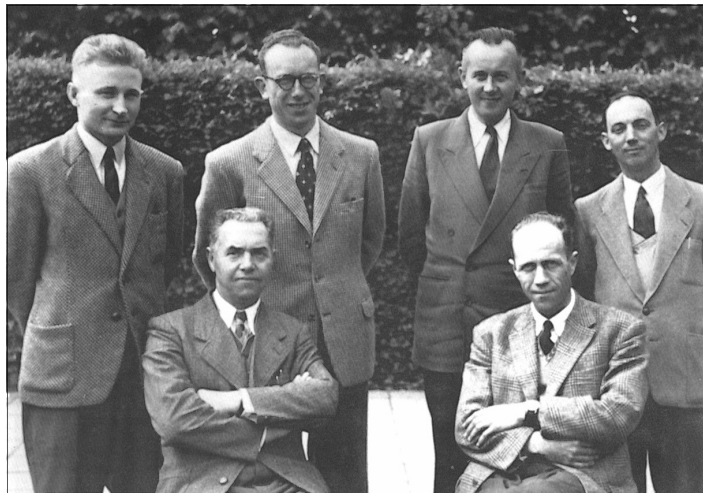

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

34ste jaargang nr. 3
juli-augustus-september 2013

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Marcel DESMEDT <i>Enkele gevallen van krankzinnigheid te Zedelgem (18de-20ste eeuw)</i>	83
Joël DEDECKER <i>Veldegem door de ogen van een babyboomer (3)</i>	91
<i>Op de boekenplank</i>	119
<i>Aankondigingen</i>	123

juli - augustus - september 2013 — 34ste jaargang nr. 3

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website

users.telenet.be/pastoor.ronse

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

Het lerarenkorps van de gemeentelijke jongensschool in Veldegem, jaren '60. V.l.n.r. staande: Gaston Moeyaert, Caesar Garsbeke, Camiel Vanhee, Joris Vanbelle; zittend: Jozef Willaert en Julien Verplancke (Uit: Rik VANBELLE, *125 jaar gemeentelijk onderwijs Veldegem 1865/'66-1990/'91*, p. 20)

Enkele gevallen van krankzinnigheid te Zedelgem (18de-20ste eeuw)

Marcel DESMEDT

Het loonde de moeite om eens na te trekken in hoeverre onze plattelandsbevolking de onzekere toestanden in vroegere eeuwen verwerkte of niet kon verwerken. Wie het niet kon plaatsen in zijn leven had moeite om te overleven. Wie het te veel werd “stak het in zijn hoofd” en werd depressief of krankzinnig.

Richard Vermote

Zo kennen we te Zedelgem enkele gevallen van personen die het leven niet meer zagen zitten. Richardus Vermote werd te Zedelgem geboren op 5 maart 1767 als tweede kind in het gezin van Jacobus en Maria Ryde, dat ten slotte tien kinderen telde. Veel rijkdom zal er in dit gezin niet te vinden zijn geweest, integendeel, armoede troef. Richard bleef te Zedelgem wonen en trouwde zelfs. Reeds in 1793 bleek er echter een radertje in het hoofd los te zitten. Hij bleek een bedreiging voor het gezin en de gemeenschap en werd opgesloten in het krankzinnigengesticht te Brugge. Van een behandeling in dergelijke gestichten was weinig sprake, want daar berustte de zorg op vrijwilligers en de behandeling zelf op intuïtie. Toen gold de regel nog dat je een

geestesgestoorde kon genezen door een schrikreactie: baden in ijskoud water, onderdompelen tot bijna verstikking, zelfs geseling.

De eerste opnamedatum konden wij niet achterhalen maar na enkele maanden kon Richard het gesticht van Verhelle verlaten *wanneer hy scheen erstelt te syn*. Het duurde echter niet lang, na een viertal maanden, of de krankzinnigheid sloeg opnieuw toe: *wederom zoo daenigh is overvallen datte niemant ontrent hem kan komen sonder zyn leven in peryckel van verlies te stellen, zoo verre datte zonder het tusschenkomen van de gebeuren zyne vrouwe den hals zoude toegehaelt hebben geweest ...* Dit kunnen we lezen in een brief van hoofdman Pieter Vanhollebeke die een nieuwe opname in het gesticht vraagt. Op 29 december 1794 wordt Richard dan opnieuw in het huis van Jacobus Verhelle opgesloten. De aanvallen van krankzinnigheid moeten zwaar geweest zijn, want de hoofdman verklaart immers verder: *heeft wederom buttenspoerengheden bedreven van sijnne vrouwe veele slaeghen en stoeten te geven ... is door den hoffsier (officier van politie) genomen en gebonden...*

Een opgeslotene werd dus niet aan zijn lot overgelaten, maar ook niet doeltreffend behandeld. Toch werd altijd een ondervraging bij de opname gedaan. Wanneer men Richard vroeg waarom hij hier terechtwam en sedert wanneer, bleek hij het juiste tijdstip duidelijk te kunnen aangeven, maar kon niet antwoorden op de vraag “waarom”: *misschien kan syn omdat sy meynden dat hij sot is en dat hy het noghtans niet en is*. Wanneer men hem voorlegt dat hij zijn vrouw geslagen heeft, verklaart hij onomwonden dat hij zijn vrouw en kind graag ziet. Dit is iets wat hij bij de vorige opname ook al verklaarde. Men blijft echter aandringen op een waarom en dan komen redenen

naar boven die ons een kijk geven op het dagdagelijkse leven en de strijd om het kunnen voldoen van behoeften en waarmaken van dromen. Richard verklaart namelijk *dat synen vrouwe van haeren cant hem ook met vertrouwen moet bejegenen; dat sy altijt luystert naer de raed van haere moeder sonder te doen wat hy vooren hout ...* Verder zegt hij nog *dat hy geerne een huuseken wil bouwen op een hofstedeken dat hy van synen vaeder gedeelt heeft ter prochie van Zedelghem drie boogschooten van het hofstedeken van Jacobus Vermote al waer synen moeder woont.* Deze Jacobus Vermote is een jongere broer van Richard. Een derde reden van misnoegdheid is dat hij *van het goedt van syn vrouwes moeder in haer leven niet en can deelen...* Al deze zaken hebben Richard verward en zelfs krankzinnig gemaakt.

Bij een andere ondervraging geeft hij toe dat hij zijn vrouw met “een wisje” geslagen heeft. Hij is zeker ook niet opgezet met zijn opsluiting, want *hier siet hy veel sottigheden maer is zelf niet sot...* Hij sprong zelf al eens door het raam om de vlucht te nemen! Hij bidt ook veel onzevaders en weesgegroeten om uit het gesticht te geraken en niet zot te worden, omdat *het eene slechte saecke is van in een sothuis te sitten.* Hij beklagt er zich dan ook over van *alhier geheel den tydt in een kot geslooten geweest te hebben en van groote koude geleden te hebben.* Hij was dus opgesloten geweest in een soort isoleercel, waarin geen verwarming was, ver van de andere opgenomen krankzinnigen om geen last te bezorgen. Uit andere verslagen weten we dat zo’n cel ook een traliewerk had waardoor frisse (vries)lucht binnen kon. Daarin stond alleen een bed.

Uit het verslag van Dominicus Demuynck, een dienstknecht bij Jacobus Verhelle, weten we dat Richard geen gemakkelijke pa-

tiënt was: hij weigerde regelmatig om te eten, zodat men hem moest dwingen (sondevoeding), dat hij zotte alleenspraken hield en dat de hoofdman en de pastoor hem hieruit moeten halen. Wanneer het gesticht een oordeel gevraagd wordt over de toekomst van Richard Vermote, luidt het verdict: “We kunnen niet garanderen dat hij zal herstellen, integendeel. Hij blijft beter opgesloten”. Dit was de eindconclusie in 1795.

Colette Desmet

Wanneer we dit vergelijken met een opname in 1845 merken we duidelijk een wijziging in de behandeling. Het betreft hier Colette Desmet, dochter van Josephus Amandus en Thérèse Desloover, te Aartrijke geboren op 29 november 1802, gehuwd met Martin Dewulf en woonachtig te Aartrijke.

Op 10 november 1845 werd ze opgenomen in het Sint-Dominicusgesticht te Brugge wegens een gewelddadige manie (of zinsverbijstering) en “dienstmeiden verdriet”. De term “dienstmeiden verdriet” kan vervangen worden door “zich de dweil van het huishouden voelen”, zich niet geacht voelen, zich minderwaardig en niet begrepen voelen.

Het was ook niet de eerste maal dat Colette opgenomen diende te worden. Bij haar huidige opname constateerde men nogmaals dat ze een moeilijk karakter had. In deze periode ging men reeds uit van een goede observatie om dan een degelijke behandeling toe te passen zodat een genezing (of minstens een grote verbetering) volgde. Af en toe werden patiënten ook door hun omgeving uit het gesticht Sint-Dominicus weggehaald (meestal omdat de kosten te hoog opliepen). Vanaf het begin werd Colette begeleid om haar morele waarden bij te brengen. Pas

vanaf 1853 zien we een verbetering in haar geestelijke toestand zodat ze geen gevaar meer voor zichzelf en de maatschappij betekende. Begin augustus 1855 kan men zelfs vaststellen dat ze sedert enkele maanden grote vooruitgang heeft geboekt, dat ze naarstig, kalm en volhardend werkt (in de tuin, boerderij, keuken of blekerij). Op 22 augustus van dat jaar komt ze dan ook vrij, omdat ze voor een groot deel voor zichzelf kan instaan. Ze trekt in bij haar broer.

Isabelle Eecloo

Isabelle Eecloo, geboren te Zedelgem op 27 augustus 1813 als dochter van Joannes en Joanna Verplancke, huwde te Zedelgem op 3 mei 1836 met Josephus Cloedt/Decloedt, die zager was. Zij werd in het Sint-Dominicusgesticht opgenomen op 3 september 1859 om dezelfde redenen als Colette Desmet. Ze werd toen reeds enkele maanden thuis verzorgd maar daar kon men het niet meer aan. Ze leed daarbij aan chronische gastritis of blijvende maagklachten. Bij de opname bleek ze voortdurend geërgerd en leed ook aan slapeloosheid. Slapeloosheid was een veel voorkomende vaststelling bij patiënten die opgenomen werden.

Voor Isabelle had men een goede behandeling: men zorgde voor een rustige en kalme omgeving en een aangepast dieet. Zo kon de vertering weer goed op gang komen. Haar zwakke lichamelijke toestand verbeterde snel nadat men versterkend voedsel had toegediend. We zien dat de eentonige voeding die onze plattelandsbewoners toen gebruikten, vaak leidde tot slechte vertering en opstopping. Hieruit vloeiden allerlei kwaaltjes en een slecht humeur voort. Door de verandering van

omgeving en een gevarieerder voeding herstelden een groot aantal patiënten vrij snel. Op 1 september 1860 mocht Isabelle genezen het gesticht verlaten.

Colette Roose

Colette Roose, geboren te Aartrijke in 1780 als dochter van Charles en Debaille Maria-Thérèse, woonde bij haar opname weer te Aartrijke. Ze had een rijk gevuld leven: ze zette dertien kinderen op de wereld (te Torhout en Brugge). Ze was te Aartrijke getrouwd op 28 augustus 1801 met meubelmaker Jean Flauw, wat het gezin naar Brugge bracht, omdat de afzetmogelijkheden daar veel groter waren. Na het huishouden vol kinderen was ze een tijdlang verkoopster van de meubelen van haar man.

Op 70-jarige leeftijd, op 25 november 1850, werd ze opgenomen in het Sint-Dominicusgesticht te Brugge. We beschikken noch over observatie- noch behandelingsnota's. We weten alleen dat ze leed aan melancholie en het "dienstmeiden verdriet". Blijkbaar kon ze na een tijdje weer huiswaarts, want op 2 oktober 1852 keerde ze terug in het gesticht en nu voorgoed. Ze overleed er op 2 september 1853.

Julie Decoene

Wanneer we dan recenter kijken, maar nog voor de Eerste Wereldoorlog, veranderden de oorzaken en de behandeling echter weinig. Nemen we als voorbeeld Decoene Julie. Zij werd te Gits geboren op 30 september 1845 als dochter van

Engelbertus Decoene en Anna Catharina Decoene. Ze trouwde met Pierre Vandeweghe en kwam te Zedelgem wonen. Nu was ze slagersvrouw.

Ze genoot echter van een zwakke gezondheid. Ze had een broer die reeds in het krankzinnigengesticht was opgenomen en er gestorven. Sedert een vijftiental weken was ze hypernervuus, sliep niet meer genoeg, weigerde soms te eten wat haar gezondheid zeker geen goed deed. Bovenal werd ze depressief, en zowel moreel, gevoelsmatig als intellectueel verward. Daarom werd ze op 4 december 1909 in Sint-Dominicus opgenomen. De druk waaronder ze stond was blijkbaar te veel. Door de vrieskou was er een pomp bevroren en deze gedachte spookte zo door haar hoofd dat ze niet meer functioneerde. Dit verergerde zodanig dat ze zelfs dacht dat men haar wilde vergiftigen. Er kwam bij de observatiegesprekken ook aan het licht dat ze leed aan alcoholisme!

De goede zorgen en de rust, versterkend voedsel en ontspanning brachten de slaap terug, zodat ze kon uitrusten. De behandeling viel zo goed mee dat ze reeds op 4 januari 1910 haar helderheid van geest helemaal terugkreeg. Op 22 januari kon ze dan ook genezen terug naar haar kind en man.

Bronnen

Rijksarchief Brugge, Sint-Dominicusgesticht, nr. 53 en 54.
Rijksarchief Brugge, Stichting van Zuylen, nr. 577.

Veldegem door de ogen van een babyboomer (3)

Joël DEDECKER

De Gemeenteschool: eerste leerjaar (1955-1956)

Aan het vele wel en het beetje wee in de lagere school te Veldegem wijden we een apart artikel. De inrichtende macht van de Gemeentelijke Lagere School was uiteraard het gemeentebestuur. De school was niet direct een concurrent van de meisjesschool. In de jongensschool volgden enkel jongens les en in de meisjesschool enkel meisjes (en kleuters).

Misschien beginnen we het best met een beetje geschiedenis. U kunt er nog iets van opsteken voor één of andere quiz. Al vóór 1865 waren er in Veldegem twee particuliere schooltjes. Er was de ‘landschool’ van ‘*Trientje*’ (Catharina) Beselaere, op de wijk ‘Hollevoorde’ en het ‘schooltje voor jongens en meisjes’ van ‘*Kaatje*’ (Catharina) Vandecasteele, op de wijk ‘t Veld. Meester Gustave Delafortry uit Beerst, kreeg van de gemeente op 28 april 1865 zijn aanstelling als onderwijzer en kon een ‘dag- en avondschool’ starten op de wijk ‘Het Veld’. Hij werd door de Zedelgemse gemeenteraad benoemd op 24 november 1865. Aanvankelijk gaf hij les in een ‘bijzonder lokaal’, maar op 7 september 1868 kon hij aan de slag in de gloednieuwe schoolgebouwen. Tot daar een stukje geschiedenis...

Meester Gaston Moeyaert genoot de grote eer ons in het eerste studiejaar te introduceren in de wereld van het woord en het getal. Het was het tweede jaar dat hij les gaf, het eerste jaar in Veldegem. Ik zal maar klare taal spreken: h j was de beste, en niemand anders. Hij h d het, hij had de pedagogie met de moedermelk ingezogen. Had, net zoals zijn zes broers, het langzame, zangerige toontje in de stem, en de vlassen broskop op het hoofd. Ik had wel enige binding met de meester, want hij woonde op de wijk De Kronemolen, schuin tegenover mijn Petje Dekker en Metje Fiene.

In het vorige hoofdstuk had ik het er uitvoerig over hoe ik met een halve dag vertraging in het eerste leerjaar belandde. De landing was zeer zacht. Ik mocht plaatsnemen op de eerste rij, naast Gino 't Kint. De schriften werden uitgedeeld en we kregen een rol kaftpapier mee naar huis. We kregen ook elk een snuifdoosje. Daarin staken lettertjes, geschreven op kartonnetjes. Pas op 2 september gingen we echt van start. Eerst wat godsdienst. Het grote verschil met de kleuterklas was dat we nu ook catechismusles kregen met vragen en antwoorden die we uit het hoofd moesten leren. Eerst moesten we echter nog leren lezen!

Ik zat te popelen van ongeduld, want droomde ervan te kunnen lezen. Ons leesboekje droeg de titel 'Lustig Volkje' en was van de Broeders Maristen van Pittem. Er kwamen vier hoofdpersonages voor in dat boekje: oom, eef, ot en an, alle vier met kleine letter (de hoofdletters waren pas voor later). Ik vermoed, aan de namen te horen, dat het Nederlanders waren. Oom was een eindvijftiger, goedlachs en altijd met een pet op het hoofd. Die pet droeg hij niet toevallig. Hij droeg ze om ernaar te kunnen refereren in de leesles. 'Pet' was een

Fig. 1. 'Lustig Volkje': leesmethode voor het eerste leerjaar

gemakkelijk drieletterwoord. Eef was de puber, wat slonzig gekleed in een kleeft tot over haar knieën. Ot was simpelweg een jongetje zoals er wel dertien in een dozijn gaan, net als an, maar dat was uiteraard een meisje. Ot en an moeten ongeveer dezelfde leeftijd hebben gehad, wat jonger dan eef. Of en welke familieband er tussen die vier bestond is ons nooit duidelijk gemaakt. Oom (nonkel) moet in ieder geval familie zijn geweest van minstens één van de drie kinderen. Ik weet evenmin of hij gehuwd was. In ieder geval was hij boer. Dat bleek al na enkele lesjes toen hij met een ladder op de mijt kroop. Een mijt is een bouwsel van stro of hooi. Oom en zijn mijt bezorgden me ooit bijna een oorveeg...’s Middags kwam ik thuis en enthousiast vertelde ik, zoals altijd trouwens, dat we weer iets nieuws hadden geleerd. Ik zei dat we hadden geleerd van: “oom zit op de mijt”. Moeder had begrepen: “Oom zit op de meid!” Ze vermaande me dat ik geen vuile manieren meer mocht vertellen.

Fig. 2. Leren lezen met an, ot, eef en oom

Ik wist van geen vuile manieren; oom was aangekleed, inclusief met pet, en zat heel alleen op die mijt. Ik weet zelfs niet of hij een meid hád, ik geloof het niet. Ik kon wel vermoeden dat je, zélfs als boer, zomaar niet op iedereen en alles kon gaan zitten, maar die mijt was van hém, dus hij mócht erop zitten! Met moeder had ik wel eens méér woorden toen ik thuiskwam met woorden. Zij was nog van de oude spelling. ‘Zo’ was bij haar nog ‘zoo’, en ‘gans’ was ‘gansch’. Ik gaf altijd de meester gelijk want hij wist álles. Hij wees ons de weg naar de wijsheid: de letter, het woord, de zin, het boek. Hij leerde ze ons, beetje bij beetje, tot we ze alle zesentwintig onder de knie hadden. Niet te onderschatten was de dubbele taak van de meester. Je had de gedrukte ‘B’ die er helemaal anders uitzag dan de geschreven ‘b’. De ‘f’ was daarbij bijna onbegonnen werk, maar ook de ‘r’ en de ‘s’.

Over naar het schrijven. Aanvankelijk hadden we een lei met griffel. Maar op zekere dag ging de meester rond met zijn fles. Ik had hem al bezig gezien met stukken blauwe kalk te mengen met water, en het geheel te roeren. Hij vroeg ons het gleufje te openen midden vooraan in de bank. Ik had dat al eens eerder bekeken en gezien dat er een glazen potje in stak. De meester had inkt gemaakt om de potjes te vullen. Hij morste af en toe, maar veegde dat proper af met een vod of met zijn stofjas. We kregen ook een pennenstok met onderaan een pen. Het betekende het definitieve afscheid van de lei, want we mochten leren schrijven met de pen. Aanvankelijk ging dat moeizaam, we maakten vlekken, omdat er te veel inkt aan de pen was, maar daar was een oplossing voor: het vloeipapier.

Bij het schrijven zat ik met een héél zwaar probleem: ik was (ben) linkshandig. Niet direct een afwijking, laat staan een

gebrek, maar tóch erg onhandig bij het schrijven. De tijd lag nog niet zover achter de rug dat bij de linkshandigen de linkerarm aan de stoel werd vastgebonden, of dat de meester met zijn regel je letterlijk op de (linker)vinger tikte. Je moest (begrijpelijk) met 'je beste handje' (dat was de rechterhand) schrijven. Dat beste handje moest je ook gebruiken bij het geven van een handdruk. Rechts was goed, links stond voor slecht. Extreemrechts echter is nóóit goed geweest, nu nóg niet trouwens. Meester Moeyaert was erg bezorgd om mijn linkshandigheid. Hij wilde me rechts leren schrijven, maar zo zaten mijn hersenen nu eenmaal niet in elkaar. Uiteindelijk haalde zijn bezorgdheid het van mijn rechterhersenslob, en stilaan begon ik rechts te schrijven. De meester had echter de natuur onderschat. Ik kreeg namelijk tics: knippen met de ogen, mijn nek heen en weer wringen, en merkwaardig, de toppen van beide duimen tegen elkaar houden. Thuis hadden ze het in de gaten en onderschatten blijkbaar het probleem niet: direct naar een kinderspecialist in Brugge. Dokter Compennolle onderwierp me aan een paar proeven. Ik moest door het sleutelgat kijken, de deur openen en op één been staan. Hij vroeg me in het hoeveelste leerjaar ik zat en met welke hand ik moest schrijven. Daarna glimlachte hij en hij zei aan mijn moeder dat hij het probleem onderkend had. Hij schreef bruine pilletjes voor, en zei dat alles wel goed zou komen, en dat ik best rechts mocht blijven schrijven. Ik knipperde even met de ogen en draaide met mijn nek. Vrezend voor herval heb ik later nooit mijn nek nog echt uitgestoken. Links ben ik wel gebleven (met uitzondering van schrijven en handdrukken), letterlijk maar ook figuurlijk. Dat laatste had meer met mijn persoonlijkheid te maken dan met mijn hersenen. Het lezen en schrijven verliep vrij vlot. Ik was echt leergierig. Met de kerstvakantie kon ik, met uitzondering van heel moeilijke woorden, al de krant lezen.

Mijn ouders waren daar heel trots op. Telkens we bezoek kregen, moest ik een stukje voorlezen uit de krant.

Rekenen was een ander hoofdvak. Zoals velen kende ik de cijfertjes al. De '2', de '3' en de '9' werden wel eens in spiegelschrift geschreven. De '8' was de makkelijkste. Meester Moeyaert leerde ons met de cijfertjes werken, hij leerde de bewerkingen, voorlopig nog optellen en aftrekken, later vermenigvuldigen en delen. Voorlopig maar tot twintig. Hij legde dat uit met handen en voeten. Hij tekende op het bord twee kersen en dan '+', dan nog één kers, dan '=', en dan drie kersen. Klein foutje van hem: hij deed dat oefeningetje met de kersen volop in de pruimentijd...Na de kersen deed hij dat dan nog eens met handen en nog eens met voeten i.p.v. met kersen. Hij legde het dus letterlijk en figuurlijk uit met handen en voeten. Voetje per voetje leerden we optellen. Aftrekken was andere koek; de min was voor velen een struikelblok, niet voor mezelf, want ik deed liever min dan plus, dat was spannender vond ik. Delen deed ik niet graag, want al van kleins af vond ik dat je van delen niet rijk wordt. Ik heb dus nooit veel gedeeld en werd later dus vrij gierig...

Turnen kregen we zo één keer per kwartaal, omdat het op het verplicht leerprogramma stond. Meester Moeyaert koos een droge dag uit en we moesten in rijen staan op de speelplaats. We hadden onze stofjas aan, dus zeker geen turnkledij. De meester deed enkele oefeningen voor, die we dan moesten nadoen. Handen in de lucht, huppelen of de romp draaien of trappelen. Lang duurden die lessen niet, want de meester was niet erg lenig...

Milieustudie was voor mij één van mijn lievelingsvakken. Milieustudie handelde over diverse aspecten van de

maatschappij: het verkeer, de meikever, de school, Allerheiligen, de oorlogen. We hadden daar een soort van tekenboek voor. De eerste les begon met het maken van de voorpagina. Je naam kwam er op, en diagonaal in de rechterbovenhoek (niet toevallig de réchterbovenhoek (zie hoger) de Belgische vlag. Ik kende onze vlag al, maar velen kwamen af met een Duitse vlag (rood en geel omgewisseld) en dát nauwelijks tien jaar na de Duitse bezetting! De Meester getroostte zich zelfs de moeite om de oorsprong van die kleuren te verklaren. Het 'zwart' kwam zogezegd van de zwarte kolen in de steenkoolmijnen, het 'geel' van het goud dat werd gewonnen in onze kolonie Congo, en het 'rood' refereerde naar het bloed van onze soldaten tijdens de Wereldoorlog. Meester Moeyaert verkrachtte echter de historie. Al in 1830 hadden wij Belgen onze vlag. Pas veel later werd Congo een Belgische kolonie en nóg eens veel later vond de Eerste Wereldoorlog plaats! Soms moesten we plaatjes uitknippen uit een reclameblad of uit de krant, om dan in ons schrift van milieustudie te plakken. We mochten wél geen plaatjes uitknippen van lingerie of van vunzige vrouwen...

Tekenen, kleuren en schilderen gebeurde in het tekenboek. Ofwel moesten we iets nátekenen, ofwel onze fantasie de vrije loop laten.

Meester Moeyaert leerde ons ook liedjes aan. Het waren liedjes met meer inhoud dan deze die we in de kleuterklas hadden geleerd, veel betere teksten dus. Zo niet meer van dat haasje dat aanklopte aan een deurtje, achterna gezeten door een jager. Of van dat kleine stationnetje waar, 's morgens in de vroege, zeven wagentjes netjes op een rij stonden. Gewoon prietpraat was dat. In een klein stationnetje stónden geen zeven wagentjes, nooit

gezien in het stationnetje van Veldegem. Misschien wel in een groot station als dat van Brugge. Overigens waren het geen wagentjes maar wagonnetjes.

De liederen waren meestal tijdsgebonden. Sinterklaas en de Paasklok waren de toppers, in de meimaand waren het Marialiedereren. Naar ‘Liefde gaf U duizend namen’ ging mijn absolute voorkeur uit. Putje winter zongen we van een sneeuw wit vogeltje dat op een stekeldoorntje zat. Het zag uit naar wat broodkruimels. Ik had wel medelijden met dat sneeuw wit vogeltje, maar had er nog nooit eentje gezien; zeker en vast een albino. We leerden ook het Belgisch Volkslied aan. Als fervent patriot voel ik het als een plicht je de tekst mee te geven:

*“ O dierbaar België, o heilig land der vaad’ren,
Onze ziel en ons hart zijn u gewijd.
Aanvaard ons kracht en het bloed van onz’ aadren,
Wees ons doel, in arbeid en in strijd.
Bloei o land, in eendracht niet te breken,
Wees immer uzelf en ongeknicht.
Het woord getrouw dat g’ onbevreesd moogt spreken,
Voor vorst, voor vrijheid en voor recht. ”*

Eigenlijk waren de ‘straatliederen’ veel populairder. We geven je er ook dáár eentje van mee:

*“ Sara, en ‘k heb je gat gezien,
Sara, ’t was lijk een vlieg machien. ”*

Gedichten passeerden ook de revue. Ik gaf er de voorkeur aan, omdat ik niet zo goed kon zingen en omdat je in een gedicht meer gevoel kon leggen. Ik kan me er niet direct eentje

herinneren, of tóch. In november (slachtmaand) leerden we ‘Ons zwijntje moet er aan’. Een barbaars gedicht als je het mij vraagt. Een andere topper was ‘het Kruisken’ van Guido Gezelle. Het ging over het kruisje dat de ouders met de duim op het voorhoofd van de kinderen maakten bij het slapengaan. Het gedicht eindigde met: “...*En al sloeg men mij den kop aan scherven, nog en vond men ’t kruisken niet!*” Bij die woorden moest je dan hard op je kop slaan. Dat kruisken is er in de loop der jaren toch uitgeklopt, want ik voel het niet meer... Toevallig doet het kruisken me aan iets terugdenken: een zijsprongetje naar mijn eerste fietsje... Ik had het op nieuwjaarsdag gekregen van mijn meter, Metje Fiene (Josephine Verplancke). Het jaar ervoor had mijn zuster ook een fietsje gekregen, een... tweedehands. Dat van mij was een nagelnieuw, een paars. Mijn meter had een boontje voor mij, vandaar... Dat leren fietsen had oeverloos geduld gevraagd bij mijn vader. Méér dan een jaar heeft het geduurd voor ik kon fietsen. Dat moet wat met mijn hersenen zijn geweest, met mijn evenwicht of zo. Mijn hersenen hadden het wel hard te verduren met die linkshandigheid en met dat fietsen... Maar op een zaterdag, kort na de middag, kon ik het, zonder hulp dan nog. Ik kon het zelfs zo goed dat ik al onmiddellijk kon koersen. Ik nam het op tegen mijn zuster en de ganse buurt stond te kijken. Moeder kwam naar buiten en zag nog net de aankomst. Ik won. Ze was geschrokken en van ‘*geschrokkenheid*’ sloeg ze me op het achterhoofd. Ik kwam met mijn voorhoofd terecht op mijn stuurstang, recht op een vijs. Het bloed gutste uit een diepe wonde vlak boven mijn linkeroog. Moeder voerde me met haar fiets (zij kon al lang zélf fietsen) naar dokter Albert Masureel. Die hechtte de wonde. Moeder had me dus bijna ‘den kop aan scherven geslagen’, en misschien zou de dokter bij het hechten wel eens het kruisken kunnen vinden.

Ik mocht van moeder zeker niet zeggen wat er gebeurd was . Anders kon moeder nog last krijgen van de politie, voor opzettelijke slagen en verwondingen. Zelf zou ik dan eventueel worden ‘geplaatst’ in een tehuis voor mishandelde kinderen... Ik vroeg nog aan de dokter of het kruisken nog in mijn kop zat. Hij zei dat hij geen kruisken had gezien. Tussen het bloed lag het al evenmin.

Nu terug naar de gedichten... Ook hier scoorden de ‘straatgedichten’ wel beter dan die uit de klas. We geven er u ook dáár eentje van mee:

*“Siessen stond te piessen achter d’hage,
D’r kwam daar een grote dondervlage.
Oei, zei Siessen, ‘k en gedaan met piessen.”*

Zeer merkwaardig, maar op zaterdag 7 november 2009 gaf mijn moeder háár versie van de ‘Siessen-story’:

*“Siessen stond te piessen tegen de deure van Commée,
Daar kwamen twee commiezen en pakten Siessen mee.”*

Haar versie was er een uit haar kindertijd. Het huisje van Commée was ondertussen afgebroken, en nu moest Siessen tegen de haag gaan piessen, want ze hadden thuis geen toilet. Liedjes en gedichtjes moesten aanvankelijk in de klas en niet thuis uit het hoofd worden geleerd, omdat we nog niet voldoende konden lezen of schrijven. Die als dertigste aan de beurt kwam, kon de tekst al bijna vlekkeloos uit het hoofd. Bij het opzeggen van een gedicht of het zingen van een lied, moest je naast de bank staan, met de borst vooruit, kwestie van de juiste ademhaling. Je kon dan in het geniep met de knie een stamp geven in het gat van je voorganger. Zelf heb ik dat nooit

gedaan, want daarvoor kon je een slecht punt krijgen, maar ik heb wel zelf veel 'djokken' in mijn rug gekregen van Werner Vanneste. Later heb ik hem nooit echt kunnen luchten.

Een paar keer per week kregen we huiswerk mee. Dat moest worden gemaakt in ons huiswerkschrift.

De dag ging steeds van start met de godsdienstles: gebeden, de catechismus, gewijde geschiedenis en liturgie vormden samen het godsdienstpakket. In de les gewijde geschiedenis kon de Meester boeiend vertellen uit de Bijbel. Over Kaïn die met een stompe knuppel (een kaaksbeen van een ezel) zijn broer Abel de kop aan scherven sloeg (maar dan nog het kruisken niet vond...) Beiden waren de oudste zonen van Adam en Eva, de eerste mensen. Later 'deed' Kaïn het met één van zijn zusters; incest, dat wel, maar hij had echter geen andere keuze, want er waren, - buiten zijn zusters en zijn moeder - geen andere vrouwen om mee voort te planten. Meester Moeyaert had het wel niet over dat 'doen' noch over incest. Een hiaat in de bijbelse vorming! Hij vertelde ook over keizer Herodes die op 28 december alle kindjes van Bethlehem liet doden. Maar ééntje was hem te vlug af: Jezus had al samen met zijn ouders de biezen genomen naar Egypte ('de vlucht naar Egypte'). Met vrouw en kind van drie dagen en de huisraad op een ezel, naar Egypte. Of hij vertelde over de mirakelen van Jezus: wandelen over water, de verandering van water in wijn of de broodvermenigvuldiging. Vele heiligen deden later ook wonderen, maar minder spectaculair. Mirakelen zijn trouwens nog steeds de voorwaarde om eerst zalig (één mirakel) en later heilig (twee mirakelen) te worden verklaard. Jezus echter was al heilig van huize uit.

Elke zaterdagmiddag (toen was er op zaterdagvoormiddag nog les, omdat de moeders dan moesten schoonmaken) kregen we

ons rapport mee naar huis. Het was ons eerste contact met punten. Het maximum per item was tien op tien. Je kreeg een score voor stiptheid, orde, netheid, beleefdheid en gedrag. Het gezinshoofd (toen nog de vaders) moest dat rapport handtekenen. Voor mij verliep alles vlekkeloos, enkel tien stonden er op. Tot op zekere dag, in het tweede trimester. We waren bezig met de leesles. Iedereen moest om beurt een deel van het lesje lezen. Zo telkens weer datzelfde verhaaltje moeten aanhoren verveelde me op de duur. Ik bladerde even verder in het leesboekje om te zien wat oom, eef, ot en an nog zouden beleven. Of ot niet zou gaan aanpappen met eef of an. Ik kon dus al de krant lezen, en dan mochten die volgende lesjes geen probleem vormen. Plots hoorde ik de meester zeggen: “Joël, lees verder.” Joël wist niet waar we waren gekomen en Joël kreeg zijn eerste slecht punt. Ik huilde bittere tranen. Ook nog toen ik thuiskwam. Moeder aanhoorde het hele verhaal tussen mijn gesnotter door. Later heb ik tijdens een informeel gesprek tussen de Meester en mijn moeder, vernomen dat hij dat punt had ‘gegeven’ (eigenlijk was het ‘afgenomen’), omdat ik daar eens deugd zou van hebben om ook eens een punt kwijt te spelen. Akkoord, ik was in de fout gegaan, maar dat hij dat punt gaf (lees: afpakte), omdat het mij deugd zou doen, dat was er te veel aan. Maar eigenlijk had hij wel gelijk. Bij mijn tweede (en laatste) slecht punt heb ik niet meer gehuild. De pedagogische kwaliteiten van Meester Moeyaert waren dus wel van een héél hoog niveau.

Zo half december werd het bittere ernst: de ‘ombesten’ (om best, zo goed mogelijk) of examens zouden starten. Meester Moeyaert legde ons eerst goed uit waar het op stond. Het ging om punten, om zoveel mogelijk punten. We zouden de erop volgende dagen zo af en toe eens onze kunde moeten demonstreren. Om ter best

lezen, schrijven, dictee, zingen, rekenen... We zouden dan telkens punten krijgen, en we zouden dan een procent krijgen (maximum honderd) en een plaats. Wie het hoogste procent behaalde had gewonnen en werd 'eerste van de klas'. De domste zou de laatste worden (uitgezonderd bij ex aequo). Ik had maar al te goed begrepen waar het om ging. Ik voelde dat er zeker een dichte ereplaats in zat, misschien wel een zege. De eerste proefwerken gingen vrij vlot. Ze motiveerden me, en ik stak nog een tandje bij. Veel leerlingen haatten die ombesten, ik verlangde ernaar, want ze bezorgden me de nodige adrenaline. Ik zou 'hen' eens tonen waar dat volkje 'van over de Statie' toe in staat was. De laatste dag vóór de kerstvakantie kwam dan de 'afroeping' (proclamatie). Ik vond het als vanzelfsprekend dat ik de eerste van de klas was. Wie na mij kwam interesseerde me niet meer. Ik had mijn 'bulletijn' (rapport) gekregen van de Meester, en daarop stond het zwart op wit: "bekomen plaats: 1°, met 94%." Dat rapport vind je niet in bijlage, deels uit bescheidenheid, maar vooral omdat ik het niet meer terugvind. Thuis deed ik het voor alsof ik dat normaal vond, maar ik verkeerde in een euforie. De kerstvakantie kon niet meer stuk: ik kon de krant lezen en was de eerste van de klas. Die eerste plaats zette na de kerstvakantie wel wat druk op me: ik was nu de slimste van de klas en moest me een beetje gedragen als een intellectueel. Ook moest ik die plaats trachten te behouden en besefte maar al te goed dat er een paar jongens me vlak op de hielen zaten. Het mocht niet deren, ook met Pasen en eind juni verlengde ik mijn titel. Vooral eind juni beleefde ik daar veel plezier aan. De prijsuitreiking gebeurde in aanwezigheid van de burgemeester, de Baron, met burgemeesterssjerp om de lenden en vergezeld van enkele gemeenteraadsleden. Elke leerling kreeg een prijsboek, maar allemaal hetzelfde. Ik vond het wel

spijtig dat de prijzen niet afhingen van de behaalde plaats.

De klassieke klasfoto mocht dat jaar in geen geval ontbreken! Het eerste studiejaar moet zowat het mooiste jaar uit mijn leven zijn geweest. Ik had leren lezen en (rechts) schrijven en fietsen, ik had een prachtige schoolreis gemaakt (zie volgende hoofdstuk) en was drie keer de eerste van de klas. Ik had me écht *'gejeund'* dat jaar, met dank aan Meester Moeyaert. Hij woont nu in mijn straat en we hebben het nog dikwijls over het eerste leerjaar. Laatst vertelde hij me dat oom al jaren is gestorven, dat eef non is geworden en dat ot en an later zijn gehuwd. Net als Meester Moeyaert is ook ot later onderwijzer geworden (in Zwevezele).

Op schoolreis

Géén schooljaar zónder schoolreis. Het was voor veel kinderen zowat de enige dag in het jaar die letterlijk 'grensoverschrijdend' was (dus buiten de grenzen van Veldegem), vooral tijdens de eerste leerjaren. Vooreerst gaat de eer naar wie ze toekomt: het gemeentebestuur van Veldegem (en de belastingbetaler). Het gemeentebestuur stond in voor gratis busvervoer. Op die wijze profileerde het zich duidelijk, als inrichtende macht, als voorstander van de Gemeenteschool.

In dit hoofdstuk flirt ik even met de chronologie, want ik kan me niet meer exact herinneren welke bestemmingen we in welk jaar precies aandeden, evenmin als alle bestemmingen zélf.

We kregen van thuis uit de verplichte attributen mee. Vooreerst was er de zogenaamde *'spuugzak'*. Het was een plastieken zak die diende gebezigd bij het eventuele kotsen op de bus. Voor

Fig. 3. Klasfoto van het eerste leerjaar 1955-1956.

Op de 1ste rij (v.l.n.r.): Rudy Willems, Julien Gussé, Frank Mommerency, Eric Vandekerckhove, Roland Wybouw, Franky Decloedt (+), Roland Vandaele en Joël Decloedt

Op de 2de rij: Freddy D'Hulster, Roland Cool, Werner Vanneste, Joël Dedecker, Antoon Hollevoet, Antoon Naeyaert, Dirk Galle en Gino 't Kindt (+)

Op de 3de rij: Julien Trio, Rick Vackier, Eric Trio, Eddy Moeyaert, Wilfried Denys, Luc De Knock, Robert Calleeuw (+) en meester Gaston Moeyaert

Afwezig: Johan Deketelaere, André Hollevoet, Freddy Hollevoet (+), Roger Inghelbrecht (+), Lionel Vanbelle en Willy Verschaeve

Later op school ingeschreven: Valère Roose

velen was het immers de eerste busrit in hun leven, en je kon dus niet weten of je gevoelig was voor reisziekte. Een ander verplicht attribuut was de 'sluitspeld' (veiligheidsspeld). Waartoe die diende was me wat onduidelijk. Mijn moeder zei dat die diende om een afgefallen knoop aan je broek te

vervangen, zodat je daar niet in je bloot gat rondliep (onderbroeken waren toen nog een luxe).

In de week vóór de schoolreis werd die grondig voorbereid door de meester. Alle bestemmingen werden grondig besproken. Er werd gewaarschuwd voor alle mogelijke gevaren die een dergelijke reis inhield. Zo werd afgeraden om boterhammen belegd met ei mee te nemen, omdat die wel eens zwaar op de maag konden liggen. Op tijd komen was een andere stelregel. De bus zou niet wachten op (te)laatkomers. In de praktijk deed hij dat wel. Zo kwam Berten Calleeuw altijd te laat, want die ging elke morgen snoep kopen. Hij kon dat omdat zijn grootvader 'Metjes Veste' (Georges Mourant) was. Metjes Veste had wel geen beroep, maar was beeldhouwer van beroep en verkocht die beelden in 't zwart.

Tot het vaste ritueel behoorde alvast ook het bestellen bij de bakker, van de sandwiches. Op schoolreis nam je geen ordinaire boterhammen mee. Ook hier bevestigde de uitzondering de regel. Dat kwam niet toevallig voor bij kinderen van arme of zeer rijke en gierige ouders. Ze durfden het zelfs aan hun boterhammen te beleggen met ei, niettegenstaande de waarschuwing van de Meester! Het gros ging dus twee dagen vooraf naar de bakker om er 'zijn bestelling' te plaatsen. De bakker bakte in de week enkel sandwiches op bestelling (bij huwelijken, begrafenissen en schoolreizen). Je naam werd genoteerd, alsook het aantal bestelde sandwiches. Je kreeg tevens het uur medegedeeld waarop je, de ochtend van de schoolreis, je bestelling kon ophalen. Door moeder werden ze dan belegd met kaas en hesp. Een reep chocolade (zo van die armtierige en goedkope 'koetjesreepjes') hoorde er ook bij, alsook een appel. Alles ging dan in de '*carnassière*' (boekentas).

De kers op de taart was het zakgeld. Dat was meestal 30 frank (ongeveer € 0,80). Het geld werd veilig opgeborgen in een 'paternosterzakje' (een zakje om een rozenkrans in op te bergen). Moeder gaf de wijze raad mee dat die som niet per se volledig diende opgemaakt. Ik was eerder profijtig, op het gierige na.

's Morgens stonden drie bussen klaar aan de school. Het waren geen lijnbussen in groen en geel. Het waren echte reisbussen, inclusief hoofdsteen en chauffeur, en dat allemaal op kosten van...

Maar laten we eens wat dieper ingaan op onze schoolreis van het eerste leerjaar... Eerste halte was Gistel. Daar was een bedevaartsoord met kapel en nonnenklooster. De heilige Godelieve werd er vereerd. Ze was 'gespecialiseerd' in oogziekten en deed dan ook in die zin mirakel(tje)s. Meester Moeyaert had het in de klas al uitvoerig gehad over het dramatische leven van Godelieve. Ze droeg steeds een wit kleed en had gitzwart haar in vlechten. Ze leefde in de elfde eeuw, was afkomstig van Boulogne en haar man was Berthold. Dat was een bruto van een vent. Finaal liet hij Godelieve vermoorden en in een waterput gooien. We konden die waterput bezichtigen. Hij maakte indruk op me. Nooit werd me verteld hoe ze nadien Godelieve uit die put hadden gehaald. Misschien ligt ze... Neen, dat zal wel niet! Gedurende dat ganse bezoek aan Godelieve spookte voortdurend een vraag door mijn hoofd: "*Zou de buschauffeur nog de weg naar huis vinden?*" Eerder had ik hooguit vijf keer de dorpsgrenzen overschreden. Een gps bestond toen nog niet en Gistel was nog maar de eerste halte die we aandeden...

Daarna trokken we naar Diksmuide. Ik had er al sterke verhalen

over gehoord van mijn grootvader Camiel. Hij had de Eerste Wereldoorlog mogen meemaken als strijder (was dus nadien een 'oud-strijder') en had het daarbij geregeld over 'Smu-de' (Diksmuide). Tijdens 'Den Grooten Oorlog' hebben de Duitsers en de Belgen er heroïsche gevechten geleverd. De Belgen hadden zich teruggetrokken achter de IJzer. Aan de IJzer lag dus Diksmuide en áchter de IJzer lag mijn grootvader. We bezochten in Diksmuide de loopgraven. Mijn grootvader had het altijd over de 'tranchées'. Het was zowat het enig woordje Frans dat hij begreep. De legerleiding bestond voornamelijk uit Walen. De Vlamingen waren enkel goed om Duitsers dood te schieten, om dikwijls gekwetst te raken of uiteindelijk zélf te sneuvelen. Het waren dus voornamelijk Vlamingen die zich in de vuurlinie - in de loopgraven - bevonden. De tranchées waren gemaakt uit zandzakjes ('vaderlandertjes'). Meester Moeyaert had ons uitgebreid verteld over het oorlogsfront. Zijn verhalen, maar vooral de lijfelijke confrontatie met de loopgraven in Diksmuide hebben grote indruk op me gemaakt. Vooral de gedachte dat mijn grootvader dáár op dezelfde plaats had gestaan, maar dan wel tussen het vuil en de ratten, dat ontroerde me. Soms kon ik me niet van de gedachte ontdoen dat Petje Dekker beter was gesneuveld, want dan zou mijn Metje Fiene een flinke oorlogsuitkering hebben getrokken! Bij dat ganse oorlogsgedoe hadden nóch mijn grootvader nóch Meester Moeyaert het gehad over een vrolijker aspect van die oorlog. Het was blijkbaar een taboe, maar later ben ik het toch aan de weet gekomen. De soldaten waren ook maar mensen en daarom werkten ze in shiften: een paar dagen in de loopgraven, en dan een tijdje vrij. Op de avond voor ze naar de loopgraven trokken, gingen ze nog eens goed op de lappen. Bijgelovig als ze waren, moest je naar de loopgraven trekken zonder geld, want de kans

was niet gering dat je zou sneuvelen en dus geen geld meer nodig zou hebben. Ze bezochten dus de herbergen en deden er al hun geld op aan drank en aan de wijven.

Van Diksmuide ging het naar Nieuwpoort. Prachtig was dat standbeeld van Koning Albert I, de koning-soldaat die bij zijn troepen bleef achter het IJzerfront. Daarna ging het naar de toenmalige muur van Zeebrugge, een staketsel in zee, zowat honderd meter lang. Ik was er doodsbang, ongeveer vijftien meter boven zee, op een gaanderij van amper een meter breed, zij het aan beide kanten beveiligd. Uit schrik nam ik de hand van mijn neef Antoon Hollevoet. Stilaan werd het middag. De magen begonnen te grollen, vooral uit verlangen naar de sandwiches. Dat middagmaal werd verorberd aan de kant van de Zwinbosjes in Knokke, in het zand en het helmgras. Jongens met boterhammen zonderden zich wat af. We konden er ook wat spelen en in de verte lag een vliegplein. Na de middag ging het naar het vogelreservaat 't Zwin in Knokke. Vogels waren niet direct mijn ding... Na het educatieve gedeelte werd de schoolreis afgerond met een recreatief deel: 'Moeder Siska', een eerder primitief pretpark. Bij deze voorloper van de pretparken lag het accent op de lucratieve omkadering van het park. Je had er een groot terras waar kon worden gegeten (vooral wafels) en gedronken. Je kon daar ook de rest van je lunchpakket opeten. Gezien ik tot dan toe nog geen frank had uitgegeven (Moeder zou blij zijn!), heb ik me gewaagd aan een flesje limonade. Op dat terras was ook een winkeltje met een ruim assortiment, gaande van postkaarten tot snoep, en van snoep tot postkaarten. De attracties waren vrij primitief en in mijn ogen eerder aan de gevaarlijke kant. Ik bracht dan ook geruime tijd door op het terras en het winkeltje, waar ik nog wat geld uitgaf. Ik had er niet zoveel zin meer in en verlangde naar huis...

Eindelijk bracht Meester Moeyaert zijn troepen samen. Hij telde, hertelde, tot er nog eentje kwam afgesjofeld (Berten Caleeuw uiteraard). De rekening klopte en we konden de bus op. Er zat zand tussen mijn tenen en in mijn haar en dat was vervelend. De rit duurde en bleef maar duren. Ik had er niet het minste besef van of de chauffeur wel de weg kende. Plots fleurde ik op: ik zag een bordje 'Loppem'. Omdat mijn overgrootouders er woonden, wist ik dat Veldegem nu niet zo veraf meer kon zijn. Plots werd ik pijnlijk. De jongens op de bus begonnen te zingen van: *“En we gaan nog niet naar huis, en we gaan nog niet naar huis, bijlange niet, bijlange niet, want ons moeder is niet thuis...”* Ik wilde wél naar huis en mijn moeder zou wél thuis zijn. Hooguit was ze naar de winkel van 'Lies Miele' op de hoek, maar dan nog zou ze de deur wél hebben open gelaten. Ten andere, ook die andere moeders zouden ook wel thuis zijn, want vrouwen gingen toen nog niet uit werken. Ik keek naar de chauffeur en naar de Meester, of zij oor hadden naar die gezangen. Ze deden alsof hun neus bloedde. Misschien was hún moeder inderdaad niet thuis, want je hád wel van die vrouwen die veel 'op dril' waren. Ik herkende Veldegem aan de melkerij. De bus draaide links in en dat was dus de correcte weg richting school. We gingen dus wél naar huis. Nu kon het enkel nog dat de chauffeur niet stopte aan de school, want de gezangen gingen nog crescendo. Maar hij stopte wél. Vlug de bus af, de fiets op, en...wél naar huis. En ook moeder was dus inderdaad thuis. Eerst gaf ik fier mijn geldbeugeltje af en toen konden de verhalen beginnen. Zowat alle locaties kende moeder van haar jaarlijkse uitstapjes met de Vrouwenbond. In Gistel was ze zelfs al meerdere keren geweest. Ze wist echter ook niet of Godelieve daar nog in dat putje lag... Nog een avondmaal en het bed in.

Al bij al was het een hééerlijke dag geworden. Nu kende ik de wereld. Ik droomde van Sint-Godelieve met haar witte kleed, blauwe ogen en gitzwart haar in vlechten. Een onschuldige droom echter... Ik heb het mijn verdere leven lang voor haar gehad, hoewel ik amper 12 jaar was, toen ik al een bril moest dragen...

De andere schoolreizen gaan we niet in detail bespreken. Enkel wat noemenswaardige bestemmingen. Één ervan was de Zuid-West-Vlaamse bergzone (Kemmelberg, Rode Berg en Zwarte Berg). Vooral de Kemmelberg was imposant. De top lag op 156 meter boven de zeespiegel. Een kasseiweg leidde er naartoe. Vanaf de parking diende nog een tachtigtal meter te voet worden afgelegd om de top te bereiken. En wat vond je er op die top? Jawel, een horecazaak met terras en...een winkeltje. Daar picknickten we. Ik heb er heel wat geld verteerd. Het kon precies niet op die dag. Ik kocht er een vouwmapje met foto's van de Kemmelberg en speelde er tafelfootbal. Vlak naast de parking was ook een oorlogsmonument. Weinig zaaks als je het mij vraagt. Er stond een hoge stenen zuil, ter herinnering aan de geFranse sneuvelden op de Kemmelberg..

Wanneer het eventjes kon, werd een schoolreis afgerond met een bezoek aan Dadizele. Je kwam er aan op een grote parking vol met bussen. De Vrouwenbond, de Bond van Gepensioneerden, maar vooral de schoolreizen vormden het overgrote deel van de bezoekers aan Dadizele. Bij de 'schoolreizigers' bestond het bezoek aan Dadizele uit een dubbelluik. Het begon met een bezoek aan de basiliek, een prachtige kerk en tevens bedevaartsoord. Je kon er een fijn rood draadje van zowat tien cm kopen. Dat draadje verwees naar een legende. Onze-Lieve-Vrouw had een teken gegeven dat de kerk

aan haar was gewijd. Er was rond de basiliek een rode zijden draad zonder begin of einde gespannen. Na het bezoek aan de basiliek gingen de Vrouwenbond en de Bond van Gepensioneerden naar een tearoom om er een pannenkoek of wafel te eten. Scholen rondden er de daguitstap af met een bezoek aan 'Dadipark': een écht pretpark, méér dan dat van Moeder Siska. Het was een echt 'doe-park': geen enkele attractie werd motorisch aangedreven, de energie kwam uit jezelf. Dat was wel handig voor de uitbaters, want zo hadden ze een zeer lage energierekening. Er waren twee topattracties. Enerzijds had je er de loopbrug - ze was rondom het park aangelegd - zowat vijf meter boven de grond. Ze was gemaakt uit houten latten en ging op en neer. Ze maakte wel een hels lawaai, doordat de kinderen erop liepen. Naast de loopbrug had je in Dadipark de spectaculaire glijbaan. Ik denk dat het één van de langste en hoogste ter wereld moet zijn geweest. Ze was gemaakt uit zink en daardoor kon je bij het glijden gemakkelijk je benen, je dijen, of je broek scheuren en dan je gat verbranden. Daar was een (vrij lucratieve) oplossing voor gevonden: je kon een mat huren om op te zitten. Dat kostte drie frank (zowat tien eurocent). Voor die drie frank wilde ik het niet laten. Een gescheurde broek, verbrande kuit en een verbrand gat, nee, het was onverantwoord géén mat te huren. Natuurlijk waren er toch jongens die geen mat huurden. Het waren niet toevallig zij die boterhammen met ei mee hadden. Ze hadden dan nog het lef om 'voor eventjes' je mat te lenen. Je stemde natuurlijk in, deels uit medelijden, maar voornamelijk uit beleefdheid. Sommige van die 'stuute-fretters' (boterhammenvreter) profiteerden ervan om dan ongeveer een kwartier lang van je mat gebruik te maken. Een andere zeer geliefde attractie was 'de ton'. De ton vond ik niet

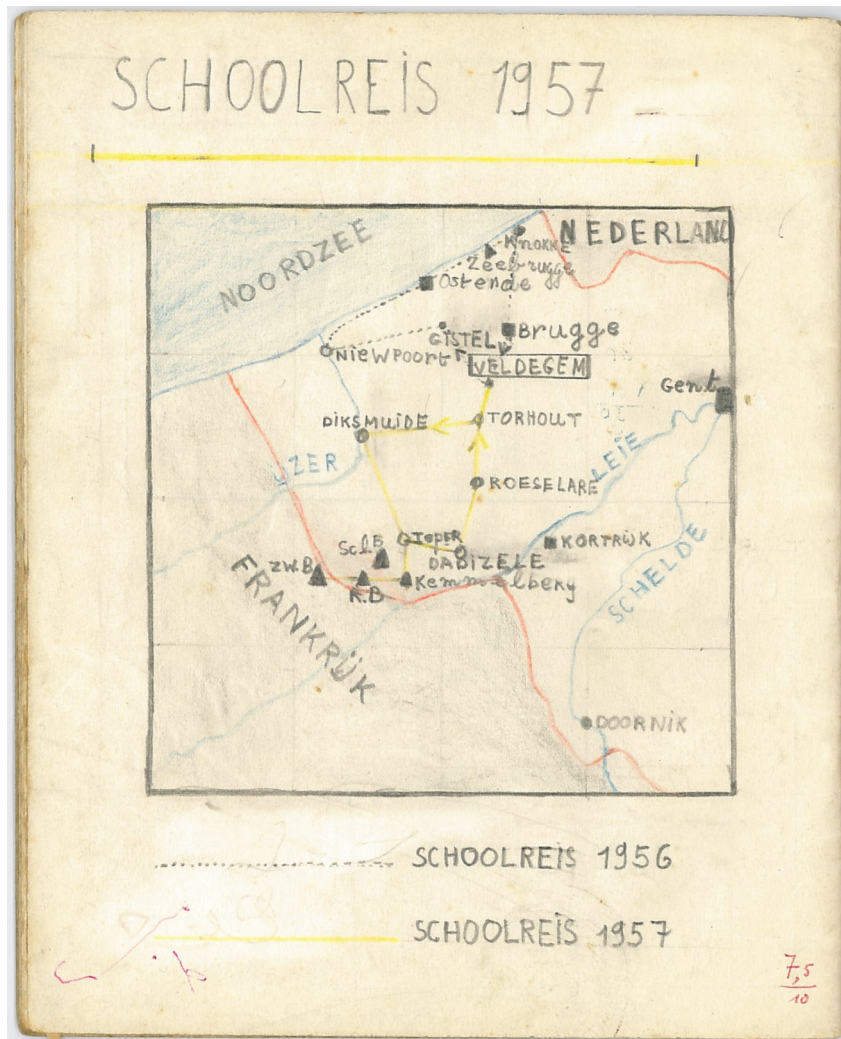

Fig. 4. Kaartje met de schoolreizen die Bertrand Denys als leerling van de jongensschool te Veldegem beleefde in 1956 en 1957 (Verzameling B. Denys)

leuk en te gevaarlijk. We gaan er dan ook niet over uitwijden.

In het vijfde leerjaar bezochten we het eiland Walcheren in Nederland. De boot had ons 's morgens van Breskens naar Vlissingen gebracht. Op die boot heb ik me écht kwaad moeten maken. Op het dek zag ik mijn broer Bertrand, met...een verrekijktje. Bezorgd vroeg ik hem hoeveel hij daarvoor had betaald. "*Dertig frank*" antwoordde hij lachend. Hij was meteen platzak. Hij kreeg van mij stante pede een oorveeg en voor de rest van de dag moest hij op mijn kosten leven. Maria (*'Marie'*) Van Hecke was toen onze leerkracht. Vóór de reis had ze ons gewaarschuwd om niet te smokkelen. Smokkelen was het overbrengen van bepaalde goederen van het ene naar het andere land, zonder daartoe de toelating te hebben, tenzij je hoge taksen betaalde. Zo was in Nederland de boter veel goedkoper dan in België, maar je mocht er dus geen invoeren. Aan de grens kon je worden gecontroleerd door de douaniers. Douaniers waren ambtenaren die de grens controleerden. Veel douaniers waren héél rijk, want ze deden geregeld hun ogen toe en fraudeerden dus. Ze lieten zich omkopen door betrapte grensgangers. Marie Van Hecke vertelde ons een straf verhaal, wáár gebeurd tijdens een uitstap van de Vrouwenbond naar het eiland Walcheren. Twee dames wilden een pakje boter smokkelen en hadden het onder hun kleren verstopt (vermoedelijk in hun broek). Uitgerekend die dag was het snikheet. Aan de grens moest iedereen van de bus en de twee dames in kwestie kregen het benauwd. De boter begon te smelten en liep langs hun dijen. Dat hadden de douaniers gezien. Ze moesten die boter afgeven (vuile viezeriken...) en een zware boete betalen. Bij mij begon toen een belletje te rinkelen. Ooit had mijn vader gevraagd, toen moeder op uitstap ging met de Vrouwenbond naar Walcheren, om een pakje boter mee te brengen. 's Avonds had ze er geen bij,

maar ging zich direct verversen.

In Middelburg, de hoofdstad van het eiland Walcheren, trakteerde Marie Van Hecke ons op een ijsje. Op haar kosten mochten we ook een ritje maken op een treintje.

De schoolreizen hebben onze horizon en onze culturele bagage verruimd. Voor het eerst ook had ik België verlaten. Met dank aan het gemeentebestuur...

Dank

Met deze derde aflevering sluiten we de bloemlezing af uit het boek dat Joël Dedecker wijdde aan de familie Hollevoet, dat de titel Hollevoeten-Reünie draagt. De kern van deze stam is terug te vinden in Veldegem. Een droge opsomming van voorouders of nog levende leden van de familie werd het helemaal niet. Integendeel, zoals u kon lezen in de afleveringen in ons tijdschrift, doorspekte hij zijn boek volop met anekdotiek en petites histoires uit het Veldegem van zijn kinderjaren, de vijftiger jaren van de vorige eeuw. We vonden deze vertellingen en herinneringen meer dan de moeite waard om te publiceren. Ze tekenen de zeden en opvattingen van de dorpsmensen van na de Tweede Wereldoorlog. Geen wetenschappelijk gefundeerde geschiedenis, maar de historie die al te vaak tussen de plooiën valt van de geschiedschrijving. We danken alvast de auteur voor zijn toestemming tot publicatie.

Joël Dedecker. Hollevoeten-Reünie 18-08-2012. Veldegem, Uitgave in eigen beheer, 2012. 209 p.

ZONDER PETJE STAF EN METJE SYLVIE.
GEEN NAZATEN! POUR NOTRE VIE.
MERC! STAF, MERCI SYLVIE!

HOLLEVOETEN - REÛNIE

18 - 08 - 2012

JOËL DEDECKER

Op de boekenplank

‘Professortje’ De Vlieghe ter ere

In het zomernummer van het tijdschrift van de Heemkundige Kring Oostkamp (HKO) (juni 2013, p.15-28) schreven de Oostkampenaren Willy Deneweth en zijn zoon Wim een boeiend artikel over de merkwaardige Zedelgemse clericale familie De Vlieghe, in casu het leven van Adolf, alom bekend als leraar (‘professortje’) aan de Hogere school voor handel en talen in de Oostkampse Stationsstraat. Adolf werd op 5 oktober 1904 geboren in het gezin van bakker De Vlieghe (tegenover de St.-Laurentiuskerk te Zedelgem) als derde kind in een reeks van veertien. Zes stierven vrij jong, de acht overblijvende werden allen religieuzen: de meisjes bij de Zusters van Liefde (Heule), de jongens werden paters-missionarissen in Indië en Congo en Adolf koos voor de broeders Xaverianen. Na zijn humaniora verzamelde hij een reeks universitaire titels zoals het licentiaat in de Handels- en Economische Wetenschappen en volgde als vrije student Pedagogie, Psychologie en Germaanse filologie. Op z’n achtentwintigste pas stapte hij als broeder Laurent in het middelbaar onderwijs als titularis van de retorica aan het Sint-Franciscus Xaveriusinstituut te Brugge. In 1943 echter trad hij uit en ging bij zijn stiefmoeder aan de Macieberg te Oostkamp wonen. Daar begon hij privéles te geven. Via een huis aan het Arentsplein en ‘Het Gasthof van Vlaanderen’ ‘Schaak’ en een huwelijk met Suzanne Coolman, een 20 jaar jongere leerlinge, belandde hij in zijn huis aan de Stationsstraat. Daar startte hij een indrukwekkende loopbaan als privéleraar, die pas eindigde rond 1980. Op het lessenrooster stonden

vakken als stenografie, dactylografie, Frans, Engels en Duits, boekhouding... In de jaren '70 telde de school een honderdtal leerlingen, die vooral uit het Brugse ommeland afkomstig waren. Uit respect en dankbaarheid tegenover het 'professortje' stichtten zijn oud-leerlingen, onder wie Willy Deneweth, de oud-leerlingenbond 'Gruuthuyse'. Een boeiend artikel over een merkwaardige Zedelgemnaar.

Van antiquaren en bibliofielen in België

Bij de aanwinsten van onze dorpsbibliotheek werd onlangs mijn aandacht getrokken door een boek van de Nederlander Piet J. Buijnsters over de Belgische antiquaren en bibliofielen uit de periode 1830-1912. Voor mij een onbekende wereld! Eerder had hij blijkbaar al twee boeken gewijd aan de Nederlandse antiquaren (2007) en bibliofielen (2010). Al bij de eerste kennismaking verrasten mij de talrijke namen van bekende bibliofielen die in het namenregister van het nieuwe werk voorkomen.

Het is een boek dat uitnodigt tot snuisteren en tot 'van de hak op de tak lezen'. Het brengt ons het verhaal van de 19de-eeuwse verzamelaars, begoede burgers en edelen als Karel Van Hulthem en Thomas de Schietere en bezorgt ons een verrassende inkijk in de oude Belgische antiquariaten en verzamelingen van bekende bibliofielen in Bergen, Gent, Luik, Antwerpen en Brussel. In 'bibliofilie in Vlaanderen' maken we kennis met bekende verzamelaars als

de oude Belgische antiquariaten en verzamelingen van bekende bibliofielen in Bergen, Gent, Luik, Antwerpen en Brussel. In 'bibliofilie in Vlaanderen' maken we kennis met bekende verzamelaars als Jacob Goethals-Vercruysse, Jan-Frans Willems, Jacob Bormans, Ferdinand Snellaert, Prudens Van Duyse, Philip Blommaert, Ferdinand Vander Haeghen, Jules de Saint-Genois, Emmanuel de Bethune, Fernand Toussaint, André Himpe, Walter Couvreur... Ook de 'verzamelaars van Franstalige literatuur' ontsnappen niet aan de aandacht van de auteur. Onder hen valt Ludo baron Van Bogaert op. Hij was ook collectioneur van het plastisch werk van Rik Wouters. Onder de Brusselse antiquaren krijgen vooral Moorthamers en Florimond Tulkens veel aandacht. De grootste herkenbaarheid vind je in het hoofdstuk dat hij wijdt aan boekenstad Antwerpen met antiquaren als Louis Moorthamers, De Slegte, H.K. Overdiep, De Librije, Vanherck, De Oude Borse...

Na een overzicht van de verzamelingen die de basis vormden voor de stichting van een bibliotheek (Wittock, Piet Van Waeyenberge, Em. de Bethune, Jean van Caloen...), waagt Buijnsters zich aan een verkenning van de 'verzamelaars en antiquaren in de periferie'. Wij lezen met aandacht de bladzijden gewijd aan Damme en Brugge, waar we zowaar kennismaakten met wijlen de socialistische politicus Achiël Van Acker, fervent boekenliefhebber en antiquaar.

Ook het bibliofiele drukwerk ontsnapt niet aan de aandacht van de auteur. Het ter ziele gegane DRUKsel (Gent) leverde met z'n jaarlijkse beurs tot 2006 een forum voor het bibliofiele drukwerk van Boris Rousseeuw en de Carbolineumpers, Jan D'Haese, Ergo Press...

Een bijzonder boeiend hoofdstuk leveren de persoonlijke

gesprekken met antiquaren en verzamelaars. Beslist onvolledig voor de laatsten, want niet iedereen vindt graag zijn naam terug in een publicatie. Maar wie kennisgemaakt heeft met figuren als Erik Tonen, René Franken, Kris Landuyt, Marc Van de Wiele, Lieven Moenaert, Arthur Vandevelde, Johan Devroe, Claude Van Loock, Henri Godts, Rik Van Cauwelaert, Eric Speeckaert, Jan Herbots, Pieter Judo... kent de voornaamste antiquaren van ons Vlaamse land!

Minder succes kende de samensteller bij de verzamelaars-bibliofielen. Niet allen wilden voor de schijnwerpers treden. Vooral onthoud ik de namen van Luc Daems, Flor Baestaens, Henri Dirkx, Armand Vandeplass, Werner Waterschoot, Jan De Graeve en Johan Van Cauwenberghe.

Een uitgebreid notenapparaat, literatuur en namenregister sluiten dit naslagwerk af, terwijl talrijke (kleuren)illustraties de tekst doorspekken.

Piet J. BUIJNSTERS. *Geschiedenis van antiquariaat en bibliofilie in België (1830-2012)*. Nijmegen, Vantilt, 2013. 445 p.

B.D.

Donderdag 17 oktober 2013
om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Frans Waeyaert
(oud-stationschef en auteur)

spreekt over

***De geschiedenis van de
West-Vlaamse spoorwegen***

Gratis toegang. Iedereen welkom.
Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse

DORP IN DE KIJKER

Vrijdag 18 oktober 2013 om 19.00 u te Veldegem

Verlichte dorpswandeling

Avondwandeling over verlichte wegen en paden: start achter de kerk, Lokaalstraat, Mariastraat, Halfuurdreef, Kon. Astridstraat, Acaciastraat, 't Kalf, Kon. Astridstraat, Wormstaldreef, Bergenstraat, Halfuurdreef, Steenovenstraat, door Steenovenwijk naar de Rembertstraat, kerk.

Drie stops met vertelmoment: 't Kalf, Yvan Dedecker, 't Strooyhof

Gratis deelname

Organisatie: Landelijke Gilde West-Vlaanderen i.s.m. Heemkundige
Kring Zedelgem en de Veldegemse verenigingen

Donderdag 21 november 2013
om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Bertrand Denys en Johan Verplancke

spreken over

Oorlogsdagboek 14-18 van Albert van Caloen

***Wedervaren van de Veldegemse conscrit
Jacobus Verplancke (1781-1809)***

Gratis toegang. Iedereen welkom.
Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse

DORP IN DE KIJKER

Vrijdag 29 november 2013
om 14.00 en om 20.00 u in 't Strooyhof
(Rembertstraat 74 te Veldegem)

Veldegemse vertellingen

door **Bertrand Denys en Joël Dedecker**

Gratis toegang. Iedereen welkom.

Organisatie: Landelijke Gilde West-Vlaanderen i.s.m. Heemkundige
Kring Zedelgem en de Veldegemse verenigingen

Johan Walcarius

Groenestraat 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

TEL 050 20 06 02

FAX 050 20 82 88

johan.walcarius@verz.kbc.be

FSMA-nr.: 101723A

O.N.: BE088786861

